EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2013 11 29
COM(2013) 845 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programos stebėsenos ir vertinimo apibendrinamoji ataskaita

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programos stebėsenos ir vertinimo apibendrinamoji ataskaita

1. ĮŽANGA

Europos Komisijos Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondas (toliau – APMTF) įsteigtas 2002 m., siekiant skatinti Europos anglies ir plieno sektorių konkurencingumą, remiantis nebegaliojančios Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties patirtimi. Per 11 veiklos metų APMTF bendrai finansavo mokslinių tyrimų, bandomuosius ir parodomuosius projektus, pagal kuriuose pramonei, universitetams ir mokslinių tyrimų centrams iš viso skyrė 600 mln. EUR (paprastai 55 mln. EUR per metus).

Atsižvelgdama į APMTF teisinio pagrindo (Tarybos sprendimo 2008/376/EB)[1] 38 straipsnį Komisija neseniai atliko mokslinių tyrimų programos stebėseną ir numatomos naudos įvertinimą. Abi užduotys buvo pavestos iš nepriklausomų ekspertų sudarytam komitetui.

Stebėsenos tikslas buvo stebėti programos įgyvendinimą nuo 2002 m., atsižvelgiant į visus veiklos aspektus, ir pateikti rekomendacijų, kaip ateityje galima patobulinti ir supaprastinti dabartines procedūras. Pagal minėto 38 straipsnio 1 dalį atitinkama ataskaita elektroniniu pavidalu 2013 m. buvo paskelbta APMTF svetainėje[2].

Vertinimas atliktas pasibaigus projektams, kuriuos 2003–2010 m. bendrai finansavo APMTF. Siekta įvertinti kokybinę ir kiekybinę naudą visuomenei ir atitinkamiems sektoriams. Pagal minėto 38 straipsnio 2 dalį vertinimo ataskaita ir jos techninis priedas elektroniniu pavidalu paskelbti 2013 m. APMTF svetainėje2.

Pasitarus su Anglies ir plieno komitetu (angl. santrumpa COSCO) sutarta, kad bendroji stebėsenos ir vertinimo ataskaita būtų paskelbta spausdintiniu ir elektroniniu pavidalais. Todėl galutinę bendrąją ataskaitą Europos Sąjungos leidinių biuras išleido 2013 m. rugsėjo mėn., ji viešai skelbiama internete, ES elektroninių leidinių platformoje[3].

2. METODIKA

Siekdamos nustatyti stebėsenos ir vertinimo administracinį ir finansinį pagrindą, 2010 m. spalio mėn. Komisijos tarnybos įsteigė vidaus valdymo komitetą, kurio pirmininkas – Alanas Haigh, už APMTF atsakingo skyriaus vadovas. Atsižvelgiant į APMTF teisinio pagrindo 38 straipsnio 3 dalį ir 39 straipsnį ir 2010 m. pasitarus su COCSO, 2011 m. įsteigtas iš nepriklausomų išorinių ekspertų sudarytas komitetas, turėjęs padėti Komisijai atlikti šią veiklą. Ekspertų komitetui vadovavo prof. inž. m. dr. Carlas-Dieteris Wuppermannas. Kiti nariai – aukštos kvalifikacijos ekspertai iš anglies ir plieno sektorių, paskirti rekomendavus Anglies ir Plieno patariamosioms grupėms (APG ir PPG).

---

1 *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, 2008 m. gegužės 20 d., OL L 130.

2 http://cordis.europa.eu/coal-steel-rtd/home_en.html.

3 „Monitoring&Assessment Report of the Research Programme for the Research Fund for Coal and Steel“ [Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programos stebėsenos ir vertinimo ataskaita]. Europos Komisija, Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD. © Europos Sąjunga, 2013. ISBN 978-92-79-29742-7, URL http://dx.doi.org/10.2777/11062.

Ekspertų komitetas sudarė rekomenduojamų stebėsenos ir vertinimo sąlygų rinkinį ir parengė metodiką, įskaitant ilgo ir trumpo klausimynų sudarymą ir kvalifikuotų įgaliotųjų atstovų apsilankymų vietoje programą. Rekomenduojamos sąlygos ir siūloma metodika buvo patvirtintos 2011 m. COSCO posėdyje.

Padedant pirmininkams ir kitiems techninių grupių nariams, išanalizuoti visi 198 projektai, pasibaigę 2003–2010 m., siekiant apžvelgti pagrindinius pasiekimus. Nustatyta, kad 78 projektai tinka naudai kiekybiškai įvertinti. Iš jų išsamiai išanalizuoti 46 projektai, įskaitant techninius apsilankymus ir ilgojo klausimyno atsakymus (tikslūs šio vertinimo duomenys pateikti vertinimo ataskaitos priede). Galiausiai atrinkti 23 projektai, kuriais remiantis kiekybiškai įvertinta faktinė ir galima nauda pagalbos gavėjams ir sektoriui.

Preliminarūs rezultatai pristatyti 2012 ir 2013 m. COSCO posėdžiuose. 2012 m. rugsėjo 19–20 d. Liuksemburge surengta konferencija, kurioje stebėsenos ataskaitos išvados pristatytos platesnei auditorijai ir paminėtos dešimtosios APMTF programos metinės nuo pirmojo kvietimo teikti paraiškas.

3. PAGRINDINĖS STEBĖSENOS IŠVADOS

Pagrindinė atlikus stebėseną pateikta rekomendacija – išlaikyti 2002 m. įkūrus Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondą patvirtintą ir 2008 m. peržiūrėtą bendrąją koncepciją. Be to:

- mokslinių tyrimų programa ir toliau turėtų būti į pramonę orientuota sektorinė programa, o mokslinių tyrimų tikslai nesikeisti, nes jie itin svarbūs Europos anglies ir plieno pramonei ir atitinka abiejų sektorių ateities tendencijas;
- turėtų būti išlaikyti dabartiniai svarbiausi įgyvendinimo procesai, kaip antai lėšų skyrimo sektoriams taisyklės, leidžiamų priemonių (mokslinių tyrimų projektų, bandomųjų ir parodomųjų projektų, papildomų priemonių) dalis ir dalyvavimo taisyklės. Turėtų būti išlaikyta praktika, kad partneriai iš ne ES šalių gali dalyvauti projektuose, bet negali gauti finansavimo.

Kartu pasiūlyta patobulinti konkrečius dalykus, siekiant gerinti esamą APMTF praktiką. Be kitų dalykų, pasiūlyta labiau darninti programos techninius posričius (technines grupes), patobulinti pateiktų paraiškų vertinimo kriterijus, naudoti daugiau elektroninių įrankių (pvz., paraiškoms teikti ir joms vertinti nuotoliniu būdu), stiprinti sklaidos priemones tiek vykdant projektą, tiek parengus galutinę ataskaitą, skatinti vykdyti bandomuosius ir parodomuosius projektus. Apskritai šiose rekomendacijose nenumatoma, kad mokslinių tyrimų programos pobūdis, taikymo sritis ir bendroji koncepcija turėtų keistis iš esmės.

Pagal šias rekomendacijas imtasi specialių priemonių:

- 2013 m. galutinai įdiegta elektroninė paraiškų teikimo sistema, kurioje nepriklausomi išoriniai ekspertai gali jas skaityti nuotoliniu būdu ir pateikti pirmąjį įvertinimą. Naudojama sistema suderinta su programos „Horizontas 2020“ elektroniniais paraiškų teikimo įrankiais, tokiu būdu gerinama APMTF ir bendrosios programos įgyvendinimo sąveika;
- padedant Anglies ir Plieno patariamosioms grupėms (APG ir PPG) peržiūrėti vertinimo kriterijai. Tokiu būdu patobulinti mokslinių tyrimų, bandomųjų ir parodomųjų projektų vertinimo kriterijai, kurie jau naudojami atliekant vertinimą 2013 m.;

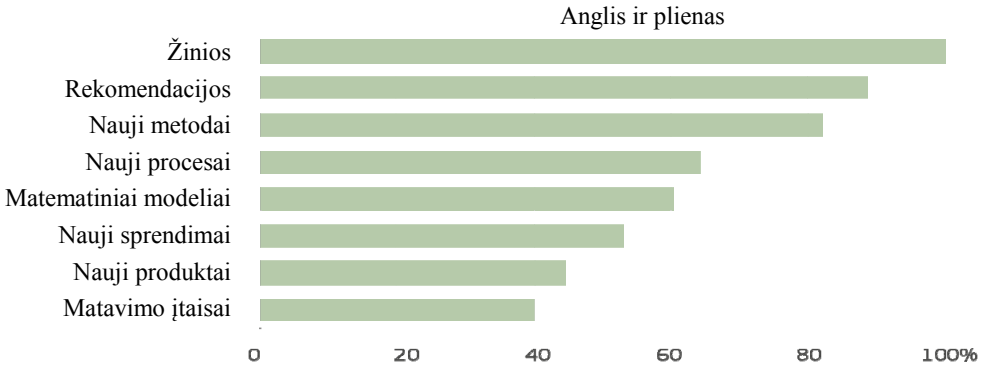
- peržiūrėta papildomų programos priemonių taikymo sritis ir vertinimo kriterijai, siekiant geresnės projektų rezultatų sklaidos ir poveikio. Pasiūlymo projektas įtrauktas į būsimų patariamųjų grupių posėdžių darbotvarkę;
- šiuo metu patariamųjų grupių nariai, techninių grupių nariai, Europos plieno technologijų platforma (angl. santrumpa ESTEP) ir Komisijos tarnybos aptaria pasiūlymo dėl kai kurių svarbių techninių grupių kompetencijos ir dydžio suderinimo projektą.

4. PAGRINDINĖS VERTINIMO IŠVADOS

Atlikus įvertinimą nustatyta tiek kiekybinė, tiek kokybinė pasibaigusių projektų, kuriuos bendrai finansavo APMTF, nauda.

4.1. Kokybinė nauda

Išanalizavus daugiau kaip 500 klausimyno, į kurį atsakė labai didelė procentinė respondentų dalis, anketų nustatyta, kaip svarbiausią kokybinę naudą suvokia suinteresuotosios šalys. Be to, visus 198 projektus, pasibaigusius 2003–2010 m., išanalizavo techniniai ekspertai, siekdami pateikti svarbiausių pasiekimų apžvalgą.
Pirmiausia nustatytas projektų svarbiausių rezultatų pobūdis (1 pav.). Nustatyta, kad vykdant projektus sukuriama daugiau žinių ir kiek mažesniu mastu parengiama rekomendacijų, sukuriama naujų procesų ir metodų, matematinių modelių, naujų sprendimų, produktų ir matavimo įtaisų.

1 pav. Projektų rezultatų pobūdis pagal analizuotų projektų procentines dalis

Tada nustatyta šių rezultatų teikiama kokybinė nauda.
Nauda pagalbos gavėjams ir sektoriams:

- įgyjama naujų žinių, sudaroma galimybių bendradarbiauti pramonės, aukštųjų mokyklų, švietimo ir mokymo ekspertams;
- finansinė grąža ir kitokia ekonominė nauda, reikšmingai prisidedanti prie šios pramonės šakos ekonominio tvarumo ir konkurencingumo;
- kuriami nauji procesai, nauji sprendimai ir nauji produktai. Tai rodo APMTF svarbą kuriant inovacijas ir jas praktiškai diegiant pramonėje. Kad sektoriai dar geriau išnaudotų rezultatus, rekomenduojamos tolesnės investicijos.

Nauda visuomenei:

- manoma, kad APMTF projektais ne tik kuriamos žinios, bet ir dėl naujų ir tvarių technologijų, produktų ir sprendimų labai didinamas Europos konkurencingumas;
- visuomenei duodama ir kitokios naudos – gerinama sveikatos apsauga, saugos ir darbo sąlygos, mažinamas anglies ir plieno pramonės poveikis aplinkai.

Bet kuriuo atveju veiksminga rezultatų sklaida yra pagrindinis veiksnys, kad galima nauda būtų išnaudojama visapusiškai, o žinių kūrimas neapsiribotų vien tik anglies ir plieno sektoriais ir jomis galėtų naudotis kitos pramonės šakos, vartotojai, MVĮ, aukštosios mokyklos, mokslinių tyrimų centrai, piliečiai ir t. t.

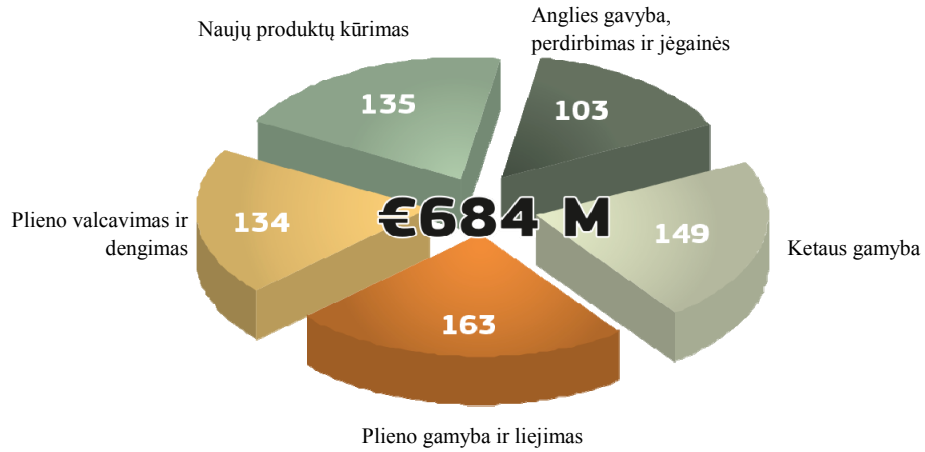
4.2. Kiekybinė nauda

Kiekybinės naudos vertinimas atliktas remiantis 23 pasibaigusių projektų ar projektų grupių, kuriems APMTF skyrė 31 mln. EUR, duomenimis. Šie projektai parinkti todėl, kad iš jų pagalbos gavėjai gavo tiesioginės ir aiškios finansinės naudos (naudos teikė ir kiti projektai, tačiau kur kas sunkiau buvo ją įvertinti kiekybiškai). Analizėje atsižvelgta į šią finansinę naudą – didesnį našumą, užimamą naują ar didesnę rinkos dalį ir mažesnes sąnaudas; tačiau neatsižvelgta į papildomas išlaidas, kuria bendrovės patyrė siekdamos šios naudos (vertinant nesiekta visapusiškos išlaidų ir naudos analizės).

Apskaičiuota, kad dalyvavusiems pagalbos gavėjams tekusi faktinė nauda siekė beveik 103 mln. EUR per metus. Šį skaičių patvirtino visi projektų partneriais buvę pramonės atstovai, o remiantis šių 23 projektų duomenimis, matyti, kad APMTF skirtas 1 EUR davė vidutiniškai 3,3 EUR finansinės naudos per metus.

Ataskaitoje taip pat aprašomas supaprastintas modelis, pagal kurį galima per priimtiną laiką įvertinti sukauptą naudą. Remiantis šiuo modeliu ir minėtųjų 23 atrinktų projektų duomenimis apskaičiuota visa sukaupta nauda, tekusi projektų partneriams, siekia apytikriai 400 mln. EUR. Nors šis skaičius tėra prognozė ir skaičiuojant neatsižvelgta į investicijas, jis rodo, kad ilgainiui projektai gali atnešti didelės naudos.

Galiausiai, remiantis atsargiomis ekspertų komiteto prielaidomis, buvo apskaičiuota visa galima nauda, kurią būtų galima sukurti, jeigu 23 atrinktų projektų rezultatai būtų taikomi visose susijusiose Europos anglies ir plieno pramonės šakose. Apskaičiuota, kad tokiu atveju visa galima nauda įvairiose gamybos srityse, kaip parodyta 2 paveiksle, siektų 684 mln. EUR per metus. Palyginti su įprastu APMTF metiniu biudžetu, kurio dydis – 55 mln. EUR per metus, kiekvienas APMTF išleistas euro gali atnešti 12,4 eurų naudos. Tai rodo, kad ši mokslinių tyrimų programa yra tinkama priemonė visos Europos anglies ir plieno pramonės inovacijoms ir konkurencingumui skatinti ir nėra skirta vien tik atskiriems pagalbos gavėjams.

2 pav. Galima 684 mln. EUR per metus nauda iš APMTF įvairioms anglies ir plieno sektoriaus gamybos sritims skiriamų 55 mln. EUR per metus

Iš APMTF programos stebėsenos ir vertinimo ataskaitų matyti, kad ši programa yra unikali ir veiksminga Europos anglies ir plieno pramonės konkurencingumo skatinimo priemonė.

5. IŠVADOS

Pagrindinius rezultatus galima apibendrinti taip:

- programos nereikia keisti iš esmės; ji ir toliau turėtų būti orientuojama į pramonę, reikėtų išlaikyti pagrindines veiklos taisykles;
- nustatyta, kokios kokybinės naudos gauna pagalbos gavėjai, anglies ir plieno sektoriai, visuomenė. Tai – naujos žinios, nauji procesai ir produktai, finansinė grąža, geresnės darbo sąlygos;
- išsamiai įvertinus 23 atrinktų projektų kiekybinę naudą, nustatyta, kad kiekvienas APMTF skirtas euro pagalbos gavėjams davė 3,3 EUR finansinės naudos per metus;
- iš prognozių visam anglies ir plieno pramonės sektoriui matyti, kad yra didelių galimybių išnaudoti APMTF projektų techninius ir mokslo pasiekimus. Jeigu šie pasiekimai būtų plačiai taikomi Europos mastu, jų teikiama finansinė nauda galėtų siekti 684 mln. EUR per metus. Palyginti su įprastu metiniu APMTF biudžetu, siekiančiu maždaug 55 mln. EUR, naudos būtų galima gauti 12,4 karto daugiau.

Iš šios analizės matyti, kad Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondo veikla visiškai atitinka tikslus, apibrėžtus APMTF teisinio pagrindo (Tarybos sprendimo 2008/376/EB), kuriuo priimta APMTF mokslinių tyrimų programa, 2 straipsnyje – ja „*skatinamas Bendrijos su anglies ir plieno pramone susijusių sektorių konkurencingumas*“, inovacijų kūrimas, tad ji papildo „*valstybėse narėse ir pagal dabartines Bendrijos mokslinių tyrimų programas <...> vykdomą veiklą*“, pavyzdžiui BP7 ir būsimą programą „Horizontas 2020“.